

ՏՕՔՔ. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆ

ԳԻԳՈՐ ԶՉԻՐԱՊ

Յ. ՇԱՅԻԿԵԱՆ

ԻՆՉՊԵՍ ԽՈՂԽՈՂԵՅԻՆ...

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Պատմաբան է Հասան անուն կտաւ պան մը, որ հայերու Չանդրըր արտաբերութեամբ միջոցին, նոյն քաղաքին մէջ կը գտնուի: Իրիկուն մը, երբ նստած է ախոտին դրան ապէ, անձանթն և դասման դէմքով ձիւնը մը, առանց ասպնջականութիւն խնդրելու, կուգայ իր ձին կը կապէ Հասանի ախոտին մէջ ու հեռանալէ առաջ, յիշատիկ կը հրահարէ իր ձին ու պատրաստելով յարող օրուան համար, Հասան գաղտնի կը հեռանի անձանթնին, որ կը մտնէ թաղաքին անձանթնին մէջ: Երբ որ արդէ մը օրէ ի վեր ժողովներ կը գումարուին եզեր:

Սոսի, թողունք որ թիւրք կտաւ պանը ինքն ինքն:—
«Ընտանեայ օրը, արևածագէն առաջ, որին անձ մը եկաւ ձին տանելու: Այս մարդը իմաստասէր ինքն ազգաբարձը թէ, պարտաւոր էր կատարել միասին երթալ գիւղէն քաղաքը ժամ հետո: Եղբ մը և ինքզինքս զին խոսակցութեան արտադրութեան տակ, Հասան մըն էր որ ինքն կը հարգողէր: հարկադրուեցան հնազանդիլ: Առաջադրուած տեղին մէջ ուրիշ կտաք մըն ալ կեցած էր: Հին կը գտնուէին ոստիկան պաշտօնեայ մը՝ ոստիկան զինուորի մը ընկերակցութեամբ, ինչպէս նաև Պոստէն Չանդրըր քաղաքուած հինգ էջիկոսներ: Անոնցմէ մէկը երիտասարդ մըն էր, սև սորուքով ու վառվառն աչքերով: (Ուրիշն Սեւակին կ'անուարէ) անոնք բոլորն ալ քաղաքին պէտքուն պէս լաւ հարուած տեղին: Չեղբերին կապուած էր: Մտահոգ ու ընկճուած երեւոյթ մը ունէին: Ոստիկան պաշտօնեան զանոնք տալի-

նորոգել իմ կտաքս և ինքն ալ մտաւ միւսին մէջ՝ ոստիկան զինուորին ալ միասին: Մեզի հրաման տրուեցաւ ճամբայ ելլել թիւնէլի գիւղի ուղղութեամբ, որ Չանդրըրէն վեց ժամ հետո է: Եժամ մը յառաջացած էինք, երբ ճամբու դարձած մէկ կէտին վրայ տեսնուեցաւ իրիկուն ձիւնը, որ մեր ճամբան խալածեց և առաջ անցաւ առանց բռն մը արտասանելու: Բիշ վերջ կրկին ու երրորդ անգամ խալածեց մեր ճամբան: Մեր չուրջը զեղբերու երեւոյթով մը, թիւնէլի կէտ մտնեցանք թիւն, երբ յանկարծ նոյն անձը մեր առջև տնկուեցաւ: Երիտան կտաքին վրայ եկաւ, ինչու ձին և իմ ձիերու սանձէն րոնելով, ուղեց կտաքը առաջ: Նորոգել ճամբէն զուր, քուրին ապէ, ինչպէս զոյգացած խորունկ ձորանէլը: Գեռան ցատկեցի. նոյնը ըրաւ նաև ոստիկան զինուոր, կարծեցինք թէ աւազակներէ յարձակուած պիտի կրննք և ինքնապաշտպանութեան կը պատրաստուէինք, բայց վրայ հասաւ ոստիկանութեան պաշտօնեան և մեզի հրամայեց քաջալիլ: ու միմաստանակ մեծ ակնշնամքով բարեւեց անձանթնը: Այդ րոպէին մեր առջև ցրուեցան չորս հոգիներ, մինչև իրենց ակունքը զինուած:

«Անձանթնը, որ կը թուէր թէ աննոց պետէր, նշան մը տեսաւ: Այս մարդիկը րոնեցին զին և միւս կտաւ պանը, և մեր ձեռքեր կապելէ ետք, կտաքէն վար ինչուցին ինչպէս քաղաքէն: Երբ որոնց հրամայեցին յանձնել իրենց ունեցած զրանները: Եւ որովհետեւ ձեռքերը կտաքէն մը, զանոնք խոզակերու զերբ պատանձնեցին ոստիկանները, որոնք աննոցմէ կողպտեցան ինչ որ ունէին:— Դրած, զանազան տարրերով, սիկատիկ, թղթապանակ, համրիչ: Ոստիկանը քանի մը բռնեց փոփոսաց չէթէնքու պետին ապակիներ: Կ'ընէր թէ վերջինս խնդրեց կողպտուող իրեն և ոստիկան զինուորին թողուլ: Ա'ս գործողութիւնն ալ աւարտելէ վերջ, ոստիկանը և ոստիկան զինուոր միւս կտաքը նստելով մեկնեցան: Իմ ձեռքերս ալ քակելով, արտանդին որ քաղաք վերադառնամ: Դալով քաղաքականներուն, չորս չէթէնքուն և աննոց պետին կողմէ հրամայուեցաւ հեռանալ իրենց:»

«Չանդրըրը հետուէն կը դիտէր: Կետաքըրութիւնը զին անձանթնիս կ'ընէր... Արդեօք ո՞ր կը տալէին այդ էջիկոսները: Չորանչը կողմով անցան միւս եզրը, ուր փոքր անտառիկ մը բերրուր կը գործողէր: Բիշ մը աւելի առաջանալով, անոնց պետը արտասանեց քանի մը բառեր՝ որոնք չորից հասկնալու, ինչու որ ես աննոցմէ րուակեան հետո էի: Ասկէ ետք, մարդիկը յարձակեցան էջիկոսներուն վրայ, աննոց զգեստները հանեցին և բոլորովին մերկացուցին... չեմ կրնար նկարագրել այն անարարձ որուն ներկայ եղայ...»

Այս խնդր զոնքըր մէկիկ մէկիկ ծառերուն կապուեցան: Իրենց ձեռքերը կաշկարուած ըլլալով, չէին կրնար ինքզինքնին պաշտպանել: Յետոյ չէթէնքու պետ և իր մարդիկը իրենց դաշտները մերկացնելով սկսան զանդաբէն և հանդարտ կերպով մորթոսել զանոնց: Դատապարտեալներուն ազազակը և աննոց յուսահատ կատարութիւնը սիրտս կը ճվէին...»

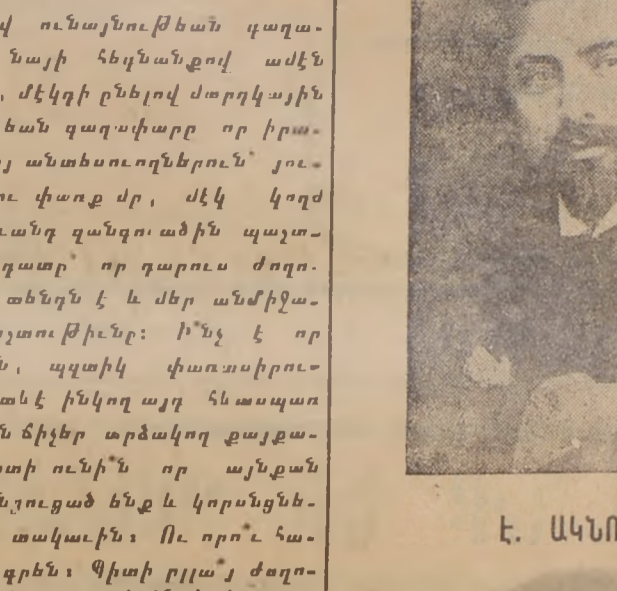
Այսպէ՛ս մորթեցին մեր մաքի եւ յոյսի արդար տաքեայններ, որոնք ինկելի պատկերներ կ'առնէնք այսօր սեւերու մէջ: Մեռան անոնք: Թուրքին եսթազանը վաղաժամօրէն կասեցուց աննոց խոսքըր զէպի Լոյսին Աղբիւրները: Ու եթէ որ մը, պատահաբար տրուէ ձեռք անցնել վերել թիւրքին յիշած անտառակներ մէջէն, հո՛վը, Աղբիւրի անտառէն հեռավորուն՝ հո՛վը, պիտի երգէ մեր նահատակներուն կտակը, ու աննոց ուխտը՝ ԿԱԵՆԻՆ ՅԵՂԻՆ հանդէպ: Այսօր չարիք, քէ կը մտնա մեր որդիք թող ո՞ղջ առխարն կարգայ ձեզի նախաքի...

Այս խնդր զոնքըր մէկիկ մէկիկ ծառերուն կապուեցան: Իրենց ձեռքերը կաշկարուած ըլլալով, չէին կրնար ինքզինքնին պաշտպանել: Յետոյ չէթէնքու պետ և իր մարդիկը իրենց դաշտները մերկացնելով սկսան զանդաբէն և հանդարտ կերպով մորթոսել զանոնց: Դատապարտեալներուն ազազակը և աննոց յուսահատ կատարութիւնը սիրտս կը ճվէին...»

Այսպէ՛ս մորթեցին մեր մաքի եւ յոյսի արդար տաքեայններ, որոնք ինկելի պատկերներ կ'առնէնք այսօր սեւերու մէջ: Մեռան անոնք: Թուրքին եսթազանը վաղաժամօրէն կասեցուց աննոց խոսքըր զէպի Լոյսին Աղբիւրները: Ու եթէ որ մը, պատահաբար տրուէ ձեռք անցնել վերել թիւրքին յիշած անտառակներ մէջէն, հո՛վը, Աղբիւրի անտառէն հեռավորուն՝ հո՛վը, պիտի երգէ մեր նահատակներուն կտակը, ու աննոց ուխտը՝ ԿԱԵՆԻՆ ՅԵՂԻՆ հանդէպ: Այսօր չարիք, քէ կը մտնա մեր որդիք թող ո՞ղջ առխարն կարգայ ձեզի նախաքի...

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբաբար ինչ տուին մեզի՝ իրենց մէկիկ զննելով ունայնութեան գաղափարաբարական սնափառ ճառագայթով մեզին գտնելով, ինչ րրին որ ի վիճակի ըլլալինք այսօր՝ տայու իրենց փրտածըր գործըր իսկ չկրցան զըտնել: Զոնքին քիչ մը, ինքզինքնին, որպէ՛ս ժոնք որ կանուած էինք յաջողորով իրենց ըլլալինք իրենց ուզածը: Լիցքին այս մտար ու գործաւոր երիտասարդ թիւնը կազմակերպական շարժումները մը (կոյր զոնուութիւններ միայն՝ որ անձնական համակրանք են: Դրած տրուած է ուսանողները՝ որոնք մասին ոչ մէկ քննութիւն կատարուած է, ըլլալ նիւթական ըլլալ մտար) ոչ միայն չպնդեցին այլ կից ալ տուին ու կուտան տակաւին՝ մեզի, որ կ'արիւնջիք արդէն ոչ միայն տնտեսական այլ և բարոյական և մտար զազանագնորով: (Մա՛ք է մեզի համար զար ուր հասնեցնէր այսքան շատ և խարխուղ ըլլած ու հոսանքները զանազան կամ տարածում: Ի՛նչ զիւրին էր առաջ երկարիկ էր քալել նպատակի մը ետեւէն, ըլլալ երազապաշտ, հայրենասէր, տարւելի համարողականական, կրօնական, յեղափոխական սպասումներով, հեռելի միայն կամ այն ինչ փիլիսոփայութեան, գործածել խոշոր բառեր, գլխադրները) Ոչ միայն կից տուին այլ նաև աշխատեցան յիմարաբար՝ ետ մզել մեզ, նորքեր, անէն անգամ որ մտանալու և կազմի տնտեսը: Ճիշդ կ'ընէնք ըրի՛նք: Արհամարհեցին ու չնկատեցին մեզ՝ իրեն զրական ընկերակցները: Բիշ ուղեցին հայր ըլլալ: Ու անոնք որ ուղեցին անձնական պէտքի մը համար էր առաւելապէս: Խնկարկուեցրը հաճելի են: Կամ ընկերակցները վտանգաւոր տարրեր: Ու այսպէս է որ երբ արժանի անձունք ու լաւագոյն ուսմանը զո՛ գաղտնի ազգին նե՛ս՝ որուն արժանի յատկանշանքն էին, ասորի տուներու ցործներուն տակ պատուաւ մտադրեցին վերահաստատեցին մեր մտարական աշխարհը, հրապարակեցան օտար երկիրներ սպասուածները՝ որոնք մայր չէր ելլեր երբ տնդին արիւնք կը հոսէր, եկան խորամանկ, լաւատու և շարժիկ հոգեբանութեամբ ու թանկալ, ինքնակոյ իշխաններ, եկան իրենց խարխուղ զանեղն զոտաղով միմաստ արքաներ, եկան բարեբով լացողներ ու բարեբով զիւստազիւտութիւն: Սպառնալով, Պակկերը տխուր է որ կողմնը որ այն յայնքը: Խուճապի հն ի հն վազ մըն է՝ որ ոչ մէկ մեծութիւն ունի և ոչ մէկ ուղղութիւն: Այլին հոգի որ պատկեր սանձանները քրկած կրփայի: Կը հրէ, կը զարնէ աչին կը զարնուի ձախին, կը նախանձի, կը դառնանայ:

Է. ԱԿՆՈՒՆԻ

Մեզին ինչ տուին մեզի՝ իրենց մէկիկ զննելով ունայնութեան գաղափարաբարական սնափառ ճառագայթով մեզին գտնելով, ինչ րրին որ ի վիճակի ըլլալինք այսօր՝ տայու իրենց փրտածըր գործըր իսկ չկրցան զըտնել: Զոնքին քիչ մը, ինքզինքնին, որպէ՛ս ժոնք որ կանուած էինք յաջողորով իրենց ըլլալինք իրենց ուզածը: Լիցքին այս մտար ու գործաւոր երիտասարդ թիւնը կազմակերպական շարժումները մը (կոյր զոնուութիւններ միայն՝ որ անձնական համակրանք են: Դրած տրուած է ուսանողները՝ որոնք մասին ոչ մէկ քննութիւն կատարուած է, ըլլալ նիւթական ըլլալ մտար) ոչ միայն չպնդեցին այլ կից ալ տուին ու կուտան տակաւին՝ մեզի, որ կ'արիւնջիք արդէն ոչ միայն տնտեսական այլ և բարոյական և մտար զազանագնորով: (Մա՛ք է մեզի համար զար ուր հասնեցնէր այսքան շատ և խարխուղ ըլլած ու հոսանքները զանազան կամ տարածում: Ի՛նչ զիւրին էր առաջ երկարիկ էր քալել նպատակի մը ետեւէն, ըլլալ երազապաշտ, հայրենասէր, տարւելի համարողականական, կրօնական, յեղափոխական սպասումներով, հեռելի միայն կամ այն ինչ փիլիսոփայութեան, գործածել խոշոր բառեր, գլխադրները) Ոչ միայն կից տուին այլ նաև աշխատեցան յիմարաբար՝ ետ մզել մեզ, նորքեր, անէն անգամ որ մտանալու և կազմի տնտեսը: Ճիշդ կ'ընէնք ըրի՛նք: Արհամարհեցին ու չնկատեցին մեզ՝ իրեն զրական ընկերակցները: Բիշ ուղեցին հայր ըլլալ: Ու անոնք որ ուղեցին անձնական պէտքի մը համար էր առաւելապէս: Խնկարկուեցրը հաճելի են: Կամ ընկերակցները վտանգաւոր տարրեր: Ու այսպէս է որ երբ արժանի անձունք ու լաւագոյն ուսմանը զո՛ գաղտնի ազգին նե՛ս՝ որուն արժանի յատկանշանքն էին, ասորի տուներու ցործներուն տակ պատուաւ մտադրեցին վերահաստատեցին մեր մտարական աշխարհը, հրապարակեցան օտար երկիրներ սպասուածները՝ որոնք մայր չէր ելլեր երբ տնդին արիւնք կը հոսէր, եկան խորամանկ, լաւատու և շարժիկ հոգեբանութեամբ ու թանկալ, ինքնակոյ իշխաններ, եկան իրենց խարխուղ զանեղն զոտաղով միմաստ արքաներ, եկան բարեբով լացողներ ու բարեբով զիւստազիւտութիւն: Սպառնալով, Պակկերը տխուր է որ կողմնը որ այն յայնքը: Խուճապի հն ի հն վազ մըն է՝ որ ոչ մէկ մեծութիւն ունի և ոչ մէկ ուղղութիւն: Այլին հոգի որ պատկեր սանձանները քրկած կրփայի: Կը հրէ, կը զարնէ աչին կը զարնուի ձախին, կը նախանձի, կը դառնանայ:

ՀՐԱՆԻ (ՍԵԼԲՈՆԿԻՐՃԵԱՆ)

Նախկին հայրենիք՝ որոնցմով կը տառապի զժամանակաբար ՎՄԵՆԻՅԻ կորիզը կողմով խմբակն իսկ (լաւ է որ մեր կողմէն ըլլայ այս խոտոտմանքը: Պէտք չէ ձգել որ զուրուէն նայողները յուսան քաջաբար մը: Խմբակը խմբակ կը մնայ: Մեծ է նպատակին կատարանքը: Այս պատկեր վէճերը չուտով կը հարթուին նոր ուժերու յանդուժով մը և նիւթական աջակցութեամբ: Ատենն է որ երիտասարդութիւնը կազմակերպուի: Անոր մեծագոյն մասը կազմուած է արդէն երեսուն տարեկաններով: Երեսուցիս են արդէն և չեղանկութիւն: Մարդիկ՝ այդ հասակին՝ պետական երկիրներու մէջ, Պէտք է: ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՅԵԱՆ Փարիզ, 14 Ապրիլ 1932 (Շար.)

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

(Ականատեանի պատմութիւն)

Տխրահուով ձէմալ Ազիի Տրապիզոնի կուսակալ էր, երբ ընդհանուր պատերազմը ծայր տուաւ: Համայնական սարսափը, որ փրկուեցած էր բոլոր երկիրներու բոլոր ժողովուրդներուն, անխաբիւր անգիտակցով մը կը ճնշէր մեր վրայ և կը զարարէր մեր հոգին վերահաս վտանգի մը կանխագոյնումով: Թուրքերու, 915 Յունիս 17էն սկսած, յարաբերութեան յանկարծական փոփոխութիւնը՝ ակնարկութիւններ, հայտնայեց, և վերջապէս թշնամական ցոյցեր, յայտարար նշանն էին անձանթն ու հաւար փոթորիկ մը որ կը մտնէր, մտնէր մէջէն: Հակառակ հայերու աւետարանական խնկութեան, հակառակ անխոստովութեանը կանխելու մտադրութեամբ՝ խուճախի թուրքն ու մարտի սարկուղէն մեր գլուխ ծնուցան, բանակին թէ նահատարութիւն համար բացուած հանգամանակութիւններուն մեր լիարուստ մասնակցութեան, ստեղծութիւնը միշտ յարաւակ և յարաճու՛ն կը ցրուէր մեր վրէժ: Գարինի եղբայրները վերջապէս կ'ուզայ անէն կտակած փարաճել ու մարել անէն յոյս: Թուրք կատարուած

Թիւնը, պաշտօնաւորութիւնը և խուճախը, ծաղրելով մեզ և մեր միասնութիւնը, այնչա արևուն առաջ և անվերապահ մոլեգնութեան սանձարձակ թափով գործի կ'սկսին: Բաղաճը թէ չըլլալայ գիւղերը զէնքերու խուճախութիւնը ծայր կ'ուտայ, կուտարական հայ պաշտօնեաներ պաշտօնանկ կ'ըլլան, Թուսակապաներ՝ Գարակէտեան, Մեղադրեան, Սարգսեան և այլն իրենց երիտասարդ զաւակներովը միասին, կուտակեցան մեծ և ողորակ, 40է աւելի ձանթ ազգայիններ, արժող ծաղիկ մտաւորականութիւնը կը հաւաքուին, ոստիկաններու հակողութեամբ կ'առաջնորդուին զէպի ծով և մակոյցներու մէջ կը խողխողէին անգործներ: Այս զոնքերն միայն երիտասարդ մը, վիրաւոր կը յաջողի փախելի՛ յետոյ հիւսնադնոցին մէջ, հակառակ յոյն վիրաւոր Տօթթ. Վիլիլուի ազգայնեցներուն և խնամաւորութեան, անխղճօքն թուսակորուելով մեռնելու համար: Զոնքերու պարագաները կուլան իրենց կորուստը, ուրիշներ կ'սպասեն ճակատագրական նոյն տանջանքին ու մահացման: Մահուան արհաւիրքը, իր մերձաւորութեան մէջ այնքան քստմիասնարուստ, եկաւ վերջապէս թևածել մեր վրայ, մեր մէջ: Պատերու վրայ փակուած կատարական աղբեր, որոնց ընթացումը լճացուց մեր արիւնք մեր սրտին մէջ, կը յայտարարեն որ հայեր պարտաւոր են վեց օրուան մէջ ճամբորդութեան համար անէն ինչ պատրաստելով, ելլել քաղաքէն և երթալ հոն՝ ուր ցոյց պիտի տրուէ իրենց՝ անաստողներուն մահուան գաղտնի սպասուածութիւնը: ՎՄԻՆ ինչո՞ղ փրկուին ձեռք կերկարէ, համազուտ

Մեռան անոնք: Թուրքին եսթազանը վաղաժամօրէն կասեցուց աննոց խոսքըր զէպի Լոյսին Աղբիւրները: Ու եթէ որ մը, պատահաբար տրուէ ձեռք անցնել վերել թիւրքին յիշած անտառակներ մէջէն, հո՛վը, Աղբիւրի անտառէն հեռավորուն՝ հո՛վը, պիտի երգէ մեր նահատակներուն կտակը, ու աննոց ուխտը՝ ԿԱԵՆԻՆ ՅԵՂԻՆ հանդէպ: Այսօր չարիք, քէ կը մտնա մեր որդիք թող ո՞ղջ առխարն կարգայ ձեզի նախաքի...

Տխրահուով ձէմալ Ազիի Տրապիզոնի կուսակալ էր, երբ ընդհանուր պատերազմը ծայր տուաւ: Համայնական սարսափը, որ փրկուեցած էր բոլոր երկիրներու բոլոր ժողովուրդներուն, անխաբիւր անգիտակցով մը կը ճնշէր մեր վրայ և կը զարարէր մեր հոգին վերահաս վտանգի մը կանխագոյնումով: Թուրքերու, 915 Յունիս 17էն սկսած, յարաբերութեան յանկարծական փոփոխութիւնը՝ ակնարկութիւններ, հայտնայեց, և վերջապէս թշնամական ցոյցեր, յայտարար նշանն էին անձանթն ու հաւար փոթորիկ մը որ կը մտնէր, մտնէր մէջէն: Հակառակ հայերու աւետարանական խնկութեան, հակառակ անխոստովութեանը կանխելու մտադրութեամբ՝ խուճախի թուրքն ու մարտի սարկուղէն մեր գլուխ ծնուցան, բանակին թէ նահատարութիւն համար բացուած հանգամանակութիւններուն մեր լիարուստ մասնակցութեան, ստեղծութիւնը միշտ յարաւակ և յարաճու՛ն կը ցրուէր մեր վրէժ: Գարինի եղբայրները վերջապէս կ'ուզայ անէն կտակած փարաճել ու մարել անէն յոյս: Թուրք կատարուած

Թիւնը, պաշտօնաւորութիւնը և խուճախը, ծաղրելով մեզ և մեր միասնութիւնը, այնչա արևուն առաջ և անվերապահ մոլեգնութեան սանձարձակ թափով գործի կ'սկսին: Բաղաճը թէ չըլլալայ գիւղերը զէնքերու խուճախութիւնը ծայր կ'ուտայ, կուտարական հայ պաշտօնեաներ պաշտօնանկ կ'ըլլան, Թուսակապաներ՝ Գարակէտեան, Մեղադրեան, Սարգսեան և այլն իրենց երիտասարդ զաւակներովը միասին, կուտակեցան մեծ և ողորակ, 40է աւելի ձանթ ազգայիններ, արժող ծաղիկ մտաւորականութիւնը կը հաւաքուին, ոստիկաններու հակողութեամբ կ'առաջնորդուին զէպի ծով և մակոյցներու մէջ կը խողխողէին անգործներ: Այս զոնքերն միայն երիտասարդ մը, վիրաւոր կը յաջողի փախելի՛ յետոյ հիւսնադնոցին մէջ, հակառակ յոյն վիրաւոր Տօթթ. Վիլիլուի ազգայնեցներուն և խնամաւորութեան, անխղճօքն թուսակորուելով մեռնելու համար: Զոնքերու պարագաները կուլան իրենց կորուստը, ուրիշներ կ'սպասեն ճակատագրական նոյն տանջանքին ու մահացման: Մահուան արհաւիրքը, իր մերձաւորութեան մէջ այնքան քստմիասնարուստ, եկաւ վերջապէս թևածել մեր վրայ, մեր մէջ: Պատերու վրայ փակուած կատարական աղբեր, որոնց ընթացումը լճացուց մեր արիւնք մեր սրտին մէջ, կը յայտարարեն որ հայեր պարտաւոր են վեց օրուան մէջ ճամբորդութեան համար անէն ինչ պատրաստելով, ելլել քաղաքէն և երթալ հոն՝ ուր ցոյց պիտի տրուէ իրենց՝ անաստողներուն մահուան գաղտնի սպասուածութիւնը: ՎՄԻՆ ինչո՞ղ փրկուին ձեռք կերկարէ, համազուտ

Մեռան անոնք: Թուրքին եսթազանը վաղաժամօրէն կասեցուց աննոց խոսքըր զէպի Լոյսին Աղբիւրները: Ու եթէ որ մը, պատահաբար տրուէ ձեռք անցնել վերել թիւրքին յիշած անտառակներ մէջէն, հո՛վը, Աղբիւրի անտառէն հեռավորուն՝ հո՛վը, պիտի երգէ մեր նահատակներուն կտակը, ու աննոց ուխտը՝ ԿԱԵՆԻՆ ՅԵՂԻՆ հանդէպ: Այսօր չարիք, քէ կը մտնա մեր որդիք թող ո՞ղջ առխարն կարգայ ձեզի նախաքի...

Մեռան անոնք: Թուրքին եսթազանը վաղաժամօրէն կասեցուց աննոց խոսքըր զէպի Լոյսին Աղբիւրները: Ու եթէ որ մը, պատահաբար տրուէ ձեռք անցնել վերել թիւրքին յիշած անտառակներ մէջէն, հո՛վը, Աղբիւրի անտառէն հեռավորուն՝ հո՛վը, պիտի երգէ մեր նահատակներուն կտակը, ու աննոց ուխտը՝ ԿԱԵՆ

ԿԱՅԻՆԻ ՑԵՂ, ԱՆԻԾՈՒՄ ԳՈՒՆ...

Ամէն անգամ որ ձեռք անոնմ Յրանաական Մեծ Յեղափոխութեան պատմութիւնը ստորագրելու, ան-տեղիտարի փակագրերը կը ճնշ մընչ, անոր հերոսներուն վրայ չափաբա-մեքրները: Արդիւնքէն՝ մի՛շտ ալ դժգոհ կը մնամ. ոչ թէ անոր համար որ ֆրանսացի հերոսները բարձր կը գտնեմ շայնեղափոխականներէն, այլ պարզապէ՛ս յուզումը կը չտրուի եւ կ'ոչնչացնէ տրամաբանելու ամէն կարողութիւնը:

Բայց կան երկու դէմքեր, որ յա-ճախ, երկար տարին կը յամարին չը հետանալ մտքով եւ մընապէս թեւ-չաղարանութեամբ մը կը առիպեն զիս, որ նմանութեան զիծ մը գտնեմ իրենց մէջ:

Առաջինը, Տանթոնն է, Յրանա-ական Յեղափոխութեան հրաբաշ առիւծը: Այն՝ որուն անհրաժեշտ ձա-յնը կը թնդացնէր բոլորանիւնի կա-մարները, որ եթէ ուզէր՝ կրնար լռեցնել՝ Սէնի ալիքներն ու զէպի սրբազան խնթութիւններու պողո-տաններէն՝ տանիլ յոյնական զան-գուսաններուն խուչ հողերը: Միւսը՝ Չոքրայնն է, մեր եղբարքա՞րդ ու մեծ գրագէտը:

Երկար ճգնեցալ կերպով մը ներ-դասնակի մտքի եւ խօսքի այս սի-տաններուն կեանքը: Ի դժբախտաբար՝ մը բոլորովին տարբեր մարդեր են անոնք ե՛ւ նկարագրով ե՛ւ դորձու-նեութեամբ ե՛ւ մտածանկարգով:

Այս կարծիքը հիմնովին փոխեցի յայն օրէն կ'ըվեր, երբ նախապէս ժամագրուեցէ ետք Ճազարի խըմ-բագրատան մէջ, տեսակցութիւն մը ունեցալ Չոքրայնի վերջին օրերու միակ բարեկամ եւ աշխատակից փա-տարան Պ. Խ-ին հետ, որմէ տեղե-կացալ Չոքրայնի ձեռքապատման պար-բագաներն ու անոր կերպերի վեր-ջին օրերը: Ու հո՛տ կ'ըմբոցի գտնել Չոքրայնը Տանթոնին կամով կար-միր երբէք: Եթէ տարբեր եղան ու-նոնց կեանքերը, սակայն եղբար-կանօրէն նոյնը եղաւ անոնց մտա-բուն եթէ ոչ զբաղապատման, զէթ՝ այդ մտէն կարենալ ճողորկելու համար իրենց ներկայացած առիթը՝ որմէ շուրջեցին օգտուել երկուքն ալ եւ նոյն արժանարանքով զիմաստը-ցին վերահաս մտքը:

Այսպէս, երբ 1994ին կատարեա-տին փախուէն շնորք կ'իջնէր հազար-աւազներու վըլին եւ մեծ մարզը-տակի բազմաթիւ յեղափոխականներ մէկի մէկի կ'իյնային իրենց իսկ սրած դանակին տակ, կարգ մը Սա-րեկաններ, նմարելով տակա Տան-թոնի ալ մտեցող վտանգը, խոր-հուրդ ստեղծ անոր ստժամապէս ար-տասանման անցնելու եւ հետեւի զե-կավարել զէպիքերը: Իբրև պատաս-խան, Տանթոն զանդադօրէն երեւ-ցուց իր զեհափառ զուգըր եւ թափ տալով սպանական ցուցամարտը պատգամեց այսպէս:—

Հետանա՛լ. բայց մի՛ քի կարելի է կօբիկներու փոփոխ ճիւղ սանի իւ շայրեմիքը...

Նոյնը պատահեցաւ նաև նահա-տակ Հայ մատարականներուն եւ մասնաւորաբար Չոքրայնի: Սնիկա զգաց, տեսաւ ու շոյախեց մանր որ կը մտնենոր Տեսա՛ւ իր ընկերնե-րուն կարաւանը Այաշի ճամբուն վը-րայ, և մնա՛լ Չոքրայն: Մնաց՝ վասն

զի տնիկա մարդ մըն էր, որ շատ լաւ գիտէր թէ Հայրենիքը կարելի չէ տանիլ գոյնիկներուն հետ: Հոս կ'ըլնանում այն թանկա-զին տեղեկութիւնները, որ հաճեցաւ տալ ինծի յիշեալ յարգելի փատաս-բանը:

Չոքրայն յայտնապէս ջղային վի-ճակ մը ունէր վերջին օրերը: Չա-ւէն Պատրիարքէն ստացած էր թուով մը, որով իրեն կ'իմացուէր Չէյթուցիներու տեղահանութիւնը: Սր մը, բաւական ուշ կու գայ ճաշի: Կ'իւր դատճառը կը հարցնէ եւ Չոք-րայն կ'ըսէ տխրութեամբ.—

— Այս թուրքերը մարդ պիտի չըլլան: Գիտե՛ք ատիկա, բայց միշտ ալ մենք ենք խաբուողը: Ա-մէն ճիգ ըրի՛ վարդգէտ ազատելու համար, բայց ի գուր: (Վարդգէս ձեռքակալուած էր մտաւորականնե-րու առաջին խումբին հետ, բայց կ'իւր յղութեան պատճառով քանի մը օրով ազատ էր թողուած, ետքէն կրկին ձեռքակալուելու համար):

— Ամա՛ն, Չոքրայն, ստոնք չուն են. նայէ՛ որ ուրիշին համար աշխատելով զլիտուր ալ փորձնք մը չսերես: Չոքրայնի կ'ընէ եւ խօսու-ղը:

— Գիտե՛մ. ատիկա որոշուած է արդէն եւ ոչ մէկերնիս պիտի չա-զատուիք: Բայց ես Գոնեային անդին չեմ երթնար: Բարեկամներ (?) ունիմ . . . ես չեմ մեկնիլ Պոլսեմ, մինչեւ որ բոլոր նայէր չազայն եւ ըսել չեմ տար ինչօրեայր վիսկամ է. . . Միայն թէ կարենայի իմ օտնի ու մէկ քա-նիները հանել տալ բանտէն: (Ուս-ժակ, Չոքրայնի ամէնէն մոտերին էր եւ միշտ միտաին կը ճաշէին): Բայց յոյս չունիմ որ կարենամ բան մը ընել: Այսօր թալէթով ակում-բին մէջ Գոյոյ սուաւ թերթ մը՝ ուր Արմէն Գարօի պատկերը կար՝ և ը-սաւ.— Մենք դեռ Ռուսներուն հետ չենք պատեղած միր. մեր գործը հի-մակուհիւմ Հայերուն հետ է. . . կը կարծեմ թէ թալէթով մամախա-տեւելութիւն ունի զէպի Դաշակցա-կան մտաւորականները: Վաղը իսկ պէտք է տեսնուիմ Մայիտ շարի՛վ փաշային հետ, եթէ չձեռքակալուիմ մինչև այն տանը:

Այդ օր ախորժակ չունի Չոքրայն: Կ'իւր կը ստիպէ որ ընթերց անպա-ման:

— Ամէն օր ես կերակուրը կ'ու-տնի, այսօր ալ ինք կերու գոս, կ'ըսէ Չոքրայն տխրութեամբ: Չոք-րայն որ շատ կը սիրէր կակը եւ միշտ սեղանին վրայ կ'ուտնէր, այդ օր հատ մը անգամ չի գնէր բերանը: Յետոյ կը յանդիմանէ պզտիկ աը-զան՝ որ հետեւելով չօրը օրինակին բան մը չէր ուտեր: Կ'անցի իր աշ-խատեսանքան եւ աչքէ կ'անցնէ գործի թուղթերը:

Ու յանկարծ, գրան զանգը կը հնչէ ուժգնութեամբ: Տնեցիները սարսափով իրարու երես կ'ու նային: Չարաչուր քոպէն կը մտնենայ ու անաւոր նախազգացումը կը չչնցնէ բոլորը: Երկրորդ եւ աւելի երկար կը հնչէ զանգը՝ ուժգին եւ սպունակա-ն: Կը բաննա վերջապէս:

Եթէ հոգի ներս կը մանին: Երեք զինուած ոստիկաններ, երեք զուգ-

նի պաշտօնեաներ և Քէլ Օսման կոչուող իթանաուական մը, որ ճանա-ցուած էր իրեն Չոքրայնի հացկա-տակը՝ անէջ միշտ դրամ ուզելուն և ստանալուն համար:

Քէլ Օսման Չոքրայնի ցոյց կու-տայ թալէթի կողմէ ստորագրուած հրամանագիր մը, որով արտօնուած էր խուզարկելու ամբողջ տունը, ավտանգաւոր թուղթերը գտնելու համար: Կը սփռի խուզարկութիւն-ները: Չոքրայնի աշխատանքակէն կը վերցնեն շատ մը պաշտօնաթուղ-թեր, նամակներ և ի միջի ալլող՝ հայերու հողային հարցը շոյափող ե-տանաւոր սնտիպ աշխատութիւն մը, որ Չոքրայն նպատակ ունէր հը-րատարակել փարիզի մէջ և ֆրան-սերէն լեզուով, փատասուր լոյսին տակ քաղաքակրթ աշխարհի ցոյց տալու համար Հայոց դատին իրա-ւական հիմունքները. . . զգրոցի մը մէջէն կը գտնեն փոքրիկ ատրճա-նակ մը ու կը վերցնեն դարձեալ: Յետոյ, պարթ մը կ'ուզեն, գրաւ-ուած բոլոր ատրճանները մէջը կը լեցնեն և տեղեկագիրը մը խմբագրե-լով՝ կը հրատարակեն Չոքրայնի որ ստո-րագրէ: Չոքրայն կը բողոքէ ատրճա-նակին գրաւման զէմ, ըսելով որ ա-նիկա իր զաւկին նուէնէն է և թէ ինք օրինաւոր թուղթ ունի այդ զէն-քը կրելու համար: — Պետք չէ՛ օ-րէնքը ոտքի տակ առնել կ'ըսէ Չոքրայն, Ինչպէ՛ս ես որ մէկն եմ Օսմ. Սրի-նայի բնակողներէն, ինծի հա-մար խիստ ծանր է տեսնել այդ օ-րէնքին բնաւարտելը: Ատոր վը-րայ, Քէլ Օսման կը պատասխանէ՝ թէ հրաման ունին զինքն ալ հե-տերին տանելու: Չոքրայն քնաւ-չայալայիլ ու կ'ըսէ.— Լա՛ւ, կը հը-նարանով օրէնքին: Միայն, քիչ-քիչ պատեցնէք որ ճերմակեղէններս պարտատեղ տամ: Եւ հրամաններ կուտաւ ճառագային: Չոքրայնի կ'ընէ, որ կ'ապարի գոյն էր ստած, կը դառ-նայ Քէլ Օսմանին ու կ'ըսէ.—

— Օտմա՛ն պէյ, ս'յա էր ընելի-քըդ. դուն որ էֆէնտիին ոտքերը կը լեղէր, այսքան ապերա իս պի-տի զուր գայիր:

— Պարտականութիւնն է, խա-նը՛ւ, կը պատասխանէ թուրքը իր ցեղին ու բնազդին վայել կրտու-թեամբ: Չոքրայն, տունէն տարուած մը-լնոցի կ'իւր կը պատուիրէ քալ ըլ-լայ և որնէ զիմուժ չկատարել իր մասին: Եւ սակայն, յետագային աքսորակայնի կը գրէ ճիշդ հակա-ռակը: Կը պաղտոի կ'իւր, որ ամէն կերպով աշխատի ազատել զինքը: Եր-թայ թալէթով քով ու անիկ ճար մը ինչորէ: Չոքրայն կը զրկէ նաև նա-մակ մը՝ թալէթին յանձնուելու համար:

— Օտմա՛ն պէյ, ս'յա էր ընելի-քըդ. դուն որ էֆէնտիին ոտքերը կը լեղէր, այսքան ապերա իս պի-տի զուր գայիր:

— Պարտականութիւնն է, խա-նը՛ւ, կը պատասխանէ թուրքը իր ցեղին ու բնազդին վայել կրտու-թեամբ:

Չոքրայն, տունէն տարուած մը-լնոցի կ'իւր կը պատուիրէ քալ ըլ-լայ և որնէ զիմուժ չկատարել իր մասին: Եւ սակայն, յետագային աքսորակայնի կը գրէ ճիշդ հակա-ռակը: Կը պաղտոի կ'իւր, որ ամէն կերպով աշխատի ազատել զինքը: Եր-թայ թալէթով քով ու անիկ ճար մը ինչորէ: Չոքրայն կը զրկէ նաև նա-մակ մը՝ թալէթին յանձնուելու համար:

Տիկին Չոքրայն և յիշեալ փա-տարանը թալէթի մտաւորները կ'ըն-դունի զիրենք զիշարտութեամբ, մա-քիավերական ծախար զէմքին:—

— Էմբրինիզէ հազրում հանըմ էֆէնտի — պարտատ եմ ձեր հրա-մանին, կ'ըրկայ ատալին խօսքը:

— Ձեր եղբոր պէս սիրած Չոք-րայնն նամակ եմ բերած, կ'ըսէ տիկինը և ամուսնուն թուղթը կ'եր-կարէ անոր: Արարե՛ս, թալէթի ու

Չոքրայնի մտքում թիւերը ստակի կարգ էր անցած: Երբ այս վերջի-նին պզտիկ ազդիւր հիւսնադատ, թալէթով ամէն օր կ'առնար անոնց տան տեղեկն կ'անցնէր, հարցնելու համար թէ ազդիւրի հանրու ինչպէս էն:

— Իրար անցնելու պէտք չկա-պտոյտ մը պիտի ընէ ու վերագառ-նայ, կ'ըսէ մէկ միլիոն հայերու ճի-ւարդներ շարագրեր:

— Չոքրայն ախա՛ր է, չի կրնար զիմանալ ճամբը յոյնութիւննե-րուն, կը շարունակէ Տիկինը:

— Հոգ մի ընէք, մենք հանգիստ կը զրկուինք, կ'ըլլայ թալէթի վը-րին խօսքը:

Գոնիայի մէջ, վախի կ'ուզէ իր ժող պահել Չոքրայնը, բայց ոստի-կանապետը կ'ընդդիմանայ և կը պնդէ թէ անպայման Տիգրանակերտ պէտք է տարուէն անհնջ: Չոքրայն, այդ քաղաքին անուշը լսելուն պէս մարտիք կուգայ վրան ու գետին կ'իյնայ: Բժշկական քննութեան արդիւնքը կ'ըլլայ այն՝ թէ Չոքրայն բացարձակապէս անկարող է ճամ-բան շարունակելու: Սակայն մտիկ շին ընելու Ոճրագործը ե'րբ գու՛թ է ունեցած իր գոնեան հանդէպ: Չոք-րայն նորէն կը դիմէ թալէթի ու այս անգամ կը գրէ հետեւեալ նամա-կը.—

— Ես՛ւ ընիկ Պոլսեցի եմ և 53 տարեկան: Բնաւ զուրս չեմ ելած Պոլսէն: Եթէ ո՛նիր մըն եմ գործած, հո՛տ եմ գործած և եթէ դատ տեղի պիտի ունենայ՝ հոտ է որ պէտք է ըլլայ: Ինչպէ՛ս կարելի է ստանց տեղոյն վրայ քննութիւն կատարե-լու Տիգրանակերտ զրկել զիս:

Ոն՛ղճ ու միտմուն Չոքրայն: Չէ՛ր զիտը, Մե՛ծ Նահատակ, թէ թուր-քը, ըլլայ փաթեցուցար թէ զիտա-բաց, իր դատը լուծելու մէկ ձև մի-կուտաւ ճառագային: Չոքրայնի կ'ընէ, որ կ'ապարի գոյն էր ստած, կը դառ-նայ Քէլ Օսմանին ու կ'ըսէ.—

— Օտմա՛ն պէյ, ս'յա էր ընելի-քըդ. դուն որ էֆէնտիին ոտքերը կը լեղէր, այսքան ապերա իս պի-տի զուր գայիր:

— Պարտականութիւնն է, խա-նը՛ւ, կը պատասխանէ թուրքը իր ցեղին ու բնազդին վայել կրտու-թեամբ:

Չոքրայն, տունէն տարուած մը-լնոցի կ'իւր կը պատուիրէ քալ ըլ-լայ և որնէ զիմուժ չկատարել իր մասին: Եւ սակայն, յետագային աքսորակայնի կը գրէ ճիշդ հակա-ռակը: Կը պաղտոի կ'իւր, որ ամէն կերպով աշխատի ազատել զինքը: Եր-թայ թալէթով քով ու անիկ ճար մը ինչորէ: Չոքրայն կը զրկէ նաև նա-մակ մը՝ թալէթին յանձնուելու համար:

Տիկին Չոքրայն և յիշեալ փա-տարանը թալէթի մտաւորները կ'ըն-դունի զիրենք զիշարտութեամբ, մա-քիավերական ծախար զէմքին:—

— Էմբրինիզէ հազրում հանըմ էֆէնտի — պարտատ եմ ձեր հրա-մանին, կ'ըրկայ ատալին խօսքը:

— Ձեր եղբոր պէս սիրած Չոք-րայնն նամակ եմ բերած, կ'ըսէ տիկինը և ամուսնուն թուղթը կ'եր-կարէ անոր: Արարե՛ս, թալէթի ու

— Հետագրական պա՛րզ թիւրի-ւ մացութիւն մը և ուրիշ ոչինչ: Չոք-րայն անպայման Պոլիս պիտի գայ, կը պատասխանէ լիտուրութեամբ, թէ չիլլերեսնի իրիժատու գնդակէն շան—ստակ գետին տապալող ա-րիւնդակի հրաւոր:

Կը գրեն Չոքրայնի, թէ խոս-տում ասած են իր պատասխանն համար: Անտ ասանքու մի՛ հաւա-տաք, կը պատասխանէ Չոքրայն, զուք Հայածեանը տեսէք: Կ'ընեմ շայնեղափոխականին, որ մեծ կզդի կը բը-նակիլ կուգայ ձեռքս կը պատաս-խանէ խեղճ մարդը: Փամանակները գէշ են, ես ինձմէ ալ կը վախնամ. ոչինչ, ոչինչ. . .

Նորէն նամակ Չոքրայնէն: Այս անգամ կը գրէ որ ձալլու և ինչպի-պէյներ տեսնեն: Ինչպի, խորհրդա-բանի նախագահն էր և յետաջրու-թեան տան, երբ Օսմ. զահլիճը առ-պալեցաւ, իբրև փատասխան քանն օր պահուած մնաց Չոքրայնի տան մէջ, ինչպէս թալէթով՝ Վարդգէսի քով: Երկար տան զիրենք խնա-մեղէ ետք, իւրաքանչիւրին հարեա-րական ալ ոսկի տալով զրկած էին արտասահման:

Ու այդքան վեհանձն տալիլա-կանութեան մը, որ պիտի ազնիւ ու եզակիան ձեռով պատասխանեցին ա-նոնք:

Վատան եմ, որ եթէ՛ Տարվին կենդանիներու վրայ կատարած աշ-խատանքը թափէր նաև թուրքին վրայ, երևան պիտի բերէր նո՛ր, չտեսնուած ու անաւոր մարզակե-րպետեան մը սե կմախքը: Եւ գու-ցէ նոյնիսկ Տարվին հրամարէ՛ր իր բարեջրութեան վարդապետութե-նէն, քանի որ թուրքը ժիտու՛նն իսկ է Բարեջրութեան օրէնքին. . .

Չոքրայն չալէպէն կ'ուզէ քաւա-կներու ու քնտնիթին լուսակա-րները Կարթագոնէն էր. . . և կամ գա-նոնք ա՛լ չկարենալ տեսնելու նա-խագագան էր որ կը յայտնուէր ո-րոշակի: Իր գրած բոլոր նամակներ չուտնէր, չի մտնայ յիշել Վարդ-գէսն ալ և միշտ կ'ըսէ՝ թէ ստանց անոր իր ազատութիւնը անիմաստ է:

Չալէպի մէջ կրկին առիթ կ'ըլ-լայ փախուստ տալու: Քանի մը հա-յեր յանձն կ'առնեն անհետացնել զիրենք: Բայց Չոքրայն ու Վարդգէս կը մերժեն, չուզելով իրենց համար վտանգի ենթարկել ամբողջ գաղութ մը: Պայտելի, պաշտելի՝ նախառա-կանը, որ մահուան մէ՛ջ անգամ զեռ կը մտածեն իրենց ժողովուրդի հա-նըստութեան մասին:

Սալիկ պէյ, որ Գերմանիա կը գանուէր, անիթիպալէս Պոլիս գալով հետեւալ հետագիրը կուտայ Չոքրա-յնի.—

ՏԻԱՊՊԵՔԻՐԻԷ—ՍՏԱՄՊՈՒԼ ՄԷ՝ ՊՈՒՍՈՒ ԳՐԻԳՈՐ ՉՈՂՐԱՊ ԳՍՐ՝ ՏԱՇԸՄԱ:

Հիլեման մահայ եօք՝ պին պուր-տալով վի կեղովիքնեք եօքիքիմ:

Թարգմանութիւնը.— ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, ՊՈՒՍՈՅ ԵՐԵՍ՝ ՓՈՒՍՈՒ ԳՐԻԳՈՐ ՉՈՂՐԱՊ ԵՂՐՈՐՍ:

Իրաւացումի պիսէ յիլպա՛ — ես հոս եմ ալ պիտի կը խնայուիմ:

Չարս օր կը սպանեն ու պատաս-խան չիգար: Ատանայի վային կը

գրէ՛ թէ Չոքրայն Տիգրանակերտ է տարուած: Իսկ Տիգրանակերտէն կը պատասխանեն՝ թէ Չոքրայն չիկայ հոն:

Այս անգամ կը զիմեն Ալի Մուսթօ պէյին, որ ներքին գործոց նախա-հար գեղարտներէն: Երբ իրմէ կը հար-ցուի թէ լուր մը ունի՞ անիկ, կ'ըսէ զժգահանքով.—

— Ես Չոքրայնի պահապանն եմ: Գետինը չմտա՛ւ ես, ուր որ է՝ ան-ղէ մը կ'իլլէ հարկաւ:

Երեսները ծածկելով այսպէս չէ՛ր պատասխանած նաև Կոյէն, իր ելը-րոր պատմութիւնն յետոյ, երբ լըս-եցաւ Ատուծոյ ձայնը — Կայէ՛ն, ո՛ր է եղբարդ. . .

Հեռեկայ օր, մահագուժը կը հասնի արդէն.—

ՉՈՂՐԱՊ ՈՒՐՁԱՍԱՒՎԵՑՆԻՍ ԿԵՑՏԵՍՄԻՇ ԵՍ՝ ՄԻՇ ԵՍ՝

Չոքրայն Ուրձայի մեք մեաւմ է: Հեռանայնով կը խօսին ինչպի-պէյն հետ.— Իժարդարս արիկա-ները զիս ալ խաբեցին, կը պա-տասխանէ ինքը՝ արիկայապետը: Եւ սակայն զեռ երես կ'ուտնեն և կու-գայ Տիկին Չոքրայնի քով. . . ցա-ւակցութիւնները յայտնելու:

Թուրքի կեղծապետութիւնը, շո-ղագործ ժպիլն ու թուստ համբո՛ր՝ աւելի վտանգաւոր ես դուն քան ես թաղանք. . .

— Չոքրայն իմ եղբարդս էր: Ե-թէ մտա՛ն զեռ անոր խաբրի կա-քուս: Ինչպէ՛ կ'ընեմ ձեզի զգտակար ըլլալ կ'ըսէ ինչպի պէյ:

— Ժամ ստալ հորստե՛ն՝ զէ-մէս, կ'աղաքակի Տիկ. Չոքրայն: Թուրք չէ՛ք, բոլորդ ալ նոյն ցեղին կը պատկանէք ու ծարաւի էք հայու պարտն: Բայց եթէ՛ դեռ կը պահէք արտն մը մարդկային խիղճ՝ բեքէք ինծի անցագիր մը՝ որ կորսուիմ եր-թամ ոճիրներու և ոճրագործներու այս քաղաքէն: . . .

Յաղոց օր, անցագիր մը և Չոք-րայնի մէկ ամսականը կը զրկեն տիկնոջ, որ հաւաքելով իրենիցնե-րը կը մեկնի Պոլսէն: Անո

ՈՒՋՐԱԳՈՐԾ ԶԵՂԸ

Թուրքը կեդրոնական Ասիայի գաղափարներին դուրս եկած մահաւան իտրաքը պտտուցուց, ուր որ գնաց: Թուրքը ու առողջ ցեղը մի. մի. դարերուն հուրի ու սուրի մասնեց մեքմաւոր արեւելքը և արեւելեան և արեւմտեան մէջ մասը կործանուեցան հին աշխարհի կեդրոնները: Միջագետքը անապատի վերածուեցաւ: Քաղաքները, ոճիւրները և ինչուստեթեան յարազարտեցան: Մէջէն աւելի մոլորութիւնը զարգացան:

Ձուլումի ցեղը իր գոյութեան ընթացքին ոչ չի բնեց, ոչ մշակեց և ոչ ալ ստեղծագործեց, իր հորազարտեցան համար, մինակ ջարդի ու կոտորածի տակ:

Յետագայ հինգ դարերուն, թուրքը սպառեց իր յափշտակած նիւթական ու հողեկան հարստութիւնները:

Մնուկդու իսկ, մուրացկան և սուլազակ եղաւ անկախ: Ինչ է իրենք, գիրքը, լեզուը, իր արքայած մեզ կիթները ճարտարագիտութիւնը, երկրագործութիւնը:

Թուրքին են մինակ՝ սրածաթիւնն ու համատարած թշուառութիւնը: Իսկ ոչ է թուրք անհատը, մեխտ ու փոշուր քաղաքներու մէջ, խարխուղ տանկերէն ներս՝ ցնցոտիապատ, աղտոտ գետնի վրայ պատկող մարդն է:

Թ.Պ. դարուն սկսեալ, փուլ եկան ոճիւրի զգեակները, բազմազգի դուրսը և հողեկան Ալ-Օսմանի գաւառներուն միջև օրհասական կոթիւ մըն է: Իր մայր տուաւ: Առանց կըրօնի և ազգի խտրութեան, Օսմանայարութեան հպատակները գերագոյն ճիշդ ըրին սղասագրութեւ համար:

Պատճառը ստեղծեց հետեւանքը: Եւ ահա արիւնոտ թատերաբեմը, սուլթաններու երկրին մէջ: Եգիպտոս, Եմէն, Սուրիա, Պալեստին, մինչև իսկ, ոչինչ թուով Ասորիներն ու Եւրոպայի չընթանին գաղափարները մահը դիմապակեցին: Այսպէս, տասնեակ մը մոլորութիւններ անհամար զոհերու արիւնով ձեռք բերին իրենց անկախութիւնը: Վայ պարտաւորին: Թուրքը խոցուած էր: Եւ ահա՝ «եղեցիկ վերելքը նորագոյն ժողովուրդներու»:

Մարդուն՝ որուն միտքը արև՝ մըն էր ինքնին, որ թուրքը խաւարեց: Ու դեռ աւելին: Շատ անգամ մե՛նք ալ կը խաչենք անոնց յիշատակը, ինչպէս Քրիստոս խաչուեցաւ իրենիցներէն: Մենք մոռցանք մեզի եղած անարգարութիւնը...

Ինչո՞ւ վրիտի փաստենք թէ մենք Չոքրայի պէս մարդիկ ունենալու արժանի ցեղ մըն ենք, եթէ բարձր չընենք անոնց յիշատակն ու չմընանք ակըղեղ՞ Անոնց կարմիր վերջէն:

Վրէ՛ժ, վրէ՛ժ ու նորէ՛ն վրէ՛ժ պիտի գոչեր առիւծ ճանկոնը եթէ ողջ ըլլար, ինչպէս անգամ մը սարսեց քովստիստի կամարները զոռայով:

De l'audace, encore de l'audace et toujours de l'audace!

Թո՞ղ պապանքին թողոր անողնայար խլուրդներն ու թրքացած սրկանները, որ կ'ուզեն վարագոյր քաշել թողոր ժամանակներու մեծագոյն Ոճիւրի վրայ ու ձեռք տալ Ոճրագործին:

Ո՛չ, մենք չենք հաշտուիր մինչև որ երկնաւար վրէժնայրութեան մըրիկը չզատուահատ շարագործներու ցեղը:

Memento!

Յիշեցէ՛ք, յիշեցէ՛ք ամէն ժամ, թէ Տէր-Էլ-Չօրի զեղին աւազներուն մէջ, մէկ միլիոն արեւելեան անթաղ սովորներ ունինք: Մէկ միլիոն գանկեր, որ իրենց անարկու խորոյներով մե՛զ կը դիտեն...

Ու վայ՛ աչն օրուան, երբ այդ սովորները պիտի շարժին, իրարու միանան և ինչպէս փոխորկած ու ցասմանած անտառ՝ գայրազնաց կատաղութեամբ պիտի քայլեն մեզի դէմ, անէ՛ծքի չոր ու հնչական եղբրերգով...

Այո՛, պիտի կատարուի այդ ահաւոր ու քսամեցուցիչ հրաշքը, եւ թէ երբեք թուրք մը անգամ մեր պրկուած բուռնցիները զարգին թուրքը որոնելէ ու մեր շրթները զանգաղին մընջելու...

Խաղաղութիւնը մեր անցիլիս ոսկորներուն...

Խաղաղութիւնը, զի մեկ արքուն եկն յարամամ

Ու կը կրկնենք ճիւղապահներ զանգի

Կայե՛րի ցե՛ղ, Կայե՛րի ցե՛ղ, անիծուի՛ս դուն...

Իսթեթիկ միջնուր Գոլիա միւլուտինն է ճակատագիրը թողոր տեսակի բռնապետներուն՝ անխառնակ անկուրմ...

1876 սկսեալ կործանումէ կործանում առաջնորդուող Համիտի թիւրքիան, օղակ առ օղակ սեղանց հայոց աշխարհը և ջարդեց մեր ժողովուրդը: Ոճիւրներով լծացած թուրքը զուլաները, սպառնալից տուին թէ՛ իրենք արժանաւոր յարգողներն էին ձեռնկիրներու եւ Լէնկիթիւրներու: Հայ ժողովուրդի նկատմամբ գործուած ոճիւրները նախագրուցին սղասմանին մէջ արժանաւորումը ֆորգիւրը: 95ի 96ի և 1909ի ջարդերը, հարկւրազաններ խեղդին մեզմէ, իսկ 1913ի հայկական եղբրերգութիւնը, մէ՛նք թուրքերու կողմէ՛ ոճիւր նոր դարագլուխ մը կը բանայ աշխարհի պատմութեան մէջ:

Թ.Պ. դարուն սկիզբը Ալպանացիներու ջարդը 60,000, Ալէն Պայթէլէմի ջարդերը 30,000 Սիլիկեան ջարդերը 8000 տասնը ութը տարիներ՝ Ալպանական հուսաւորութեան օրերուն 8,000 մարդկային կորուստներ են եղած, հազիւ մէկ տասներորդը մեր զոհերուն:

1915ի գարունէն մինչև աշունը, «թալան»ի և սրածուխեան առաջին ամիսները եղան հայ ժողովուրդին համար: Ինչքը խլուած, տաճարները պղծուած, հայ ինքնակներու կարուստներն են տարագրութեան ճամբաներու վրայ: Համիտի երկու այսորը համարող քայլերն է կեցած, զնու թալաններու ետին:

Անորոշ գիշերը կը լուսնեն Պուլիս թէ ալուր ի թիթիւտի զեկու վարները, չարչարանքի նոր միջոցներ հնարելու համար: Մտաւորականը ճիշտապէս կը գրէ, մոլլան կը քարոզէ ամբողջ զաշունները կը մերկացնէ, երկաթագործը պայտեր կը պարստէ հայ հոգեւորականներուն համար:

Մարտահանար կարուստները ճամբայ կ'ելլեն, յոգնած ու պապկած կը ճանին կիրճերուն մէջ: Հոս մարդը մարդուն կը բզկտէ: Հոս Պուլիս թիթիւտի և Ալուրի ճամբաներուն հայ հանձարները կը կացինահարուին: Անոնց Տիգրանակերտի, Սարգիսի, Բալուի ճամբաներուն վրայ հայ առնակաւորութիւնը կը խաչուի ճէյթան աէրէներուն մէջ հայ պատուր ածուրդի է հանուած: Անոնք խաչուած Աստղիկներն են, որ եւսայի մերկութեամբ, մէջքերին ծոպ կը քայլեն Հալէպի ճամբաներէն: Թալանի մը մօտ, հայ մարդը երկուցիքի է բռնուած նորամիտ լաթի մէջ վաթթած անողնոյն ի վար կը նետէ: Մարած օճախներու քուրմ ու քըրմուէի մեր ձեռք պապն ու աստուած մանման նանին ծարաւէն պապկած՝ հարսերուն կը փարին: Ա՛խ, «օր ու արև չտեսած» մեր քոյրերը Եփրատի «եղբրքին, ժանտարմային հետ անհաւասար մենամարտի են բռնուած, կ'ուզեն ջրամոյն ըլլալ... մահը... անողը մահը կ'ուզեն, իրենց պատիւը պաշտպանելու համար: Քաղաքներու սղասմաններուն վրայ սղասար մտնանքիւն է կ'երգէ. «այստեան օտս մեռնիլ հայու համար է» բայց, որ մէկն ըսենք: Հայոց վախ երգին անգամ չի կրցաւ ողբալ մեր աշխարհի գուրմը, քացարանկերով «Այս իմ անհար քուրմ ունի երեք յար»՝ «Իմ պատկեցի մեր ջաւեթն անպատու»:

Այո՛, այսօր պատմենք ու խորացնենք մեր տառապանքները: Համագրիւք երբքի պատմութիւնը, Մուշի, Վասպուրականի, Ուրֆայի Հաճընի հերոսամարտերով:

Հազար անգամ խոցուած հայ երիտասարդ մենք չէ՛, որ պիտի աւմանք ոճրագործին խենչութիւնները երեսին տալու: Օրհնեալ ըլլաւ, որ զգարողացած ընտանիքը կը հոգաս, այդ քու և անոր անհասական գործն է: Կայ նաև հաւաքական աշխատանքը: Այդ երեսները նուախուած, օտար զոհեր ախտած մեր քոյրերու կանչն է: Խորթագող մատող սերունդին փրկութեան գործը և մեր ամենուս հայրենիքի պահանջն է:

Այսօր, ցեղին յարութիւնը մեծագոյն խանդավառոյն ու խթանը թո՞ղ ըլլայ անխտիր թողոր հայրդիւներուն համար, ոչ մէկ ընկրկում պարտականութիւններու փոխանցման չեմին:

Ու ՀԱՅԿԵԱՆ ուխտ մը, բուսական է մեր միլիոնի յիշատակին... Պարտը Մ.Տ.Ի.Վ.Ի.Թ.Ա.Ա.

« Ա Ջ Դ Ա Ս » ի

Յ ա ջ ո ղ ք ի շ

«ԱՋԴԱՍ»ի յաջորդ թիւը լոյս պիտի տեսնի փոխանակ Երեւանի, Չարեւաբքի օրը:

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

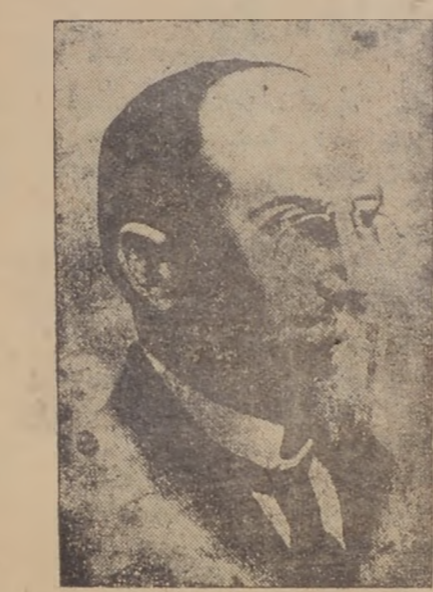
Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

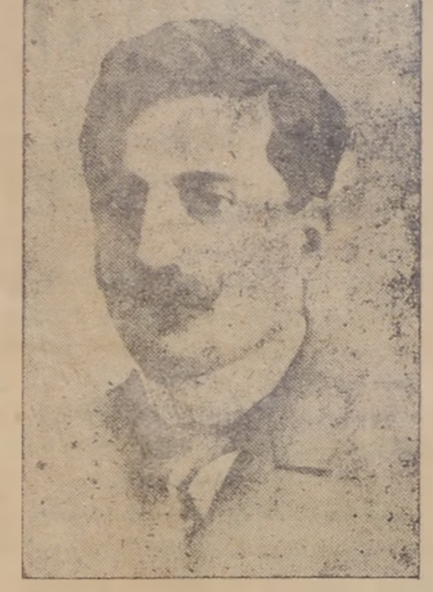
Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

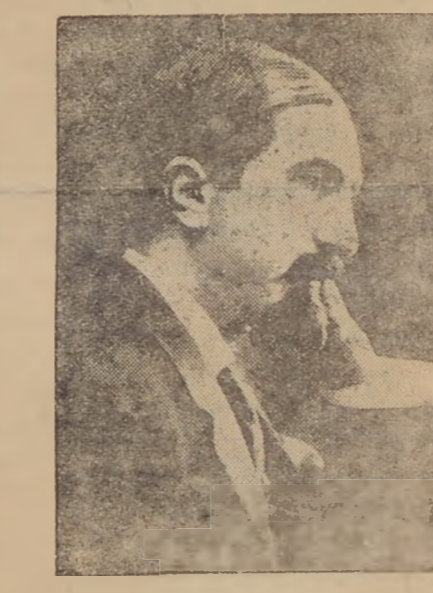
Պ. Ա. Ա. Ա. Ա.

Գ. ԽԱԺԱԿ

ՎԱՐԳԵՍ

ՍԻԱՍԱՆԾՈ

ՎԱՐՈՒԲԱՆ

Գ. ՕՋԱՆԵԱՆ

ՀԱՍԲԱՐՁՈՒՄ ՊՅՅԱԶԵԱՆ

Ռ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ

Ապրիլի 11-24 արիւնքի սուգի թուական. որուն նշխակայ եղաւ հայ ժողովուրդը մէկ միլիոն նահատակներով: Ինչ մ-առաջագատ օր մըն էր ան, երբ շահեցն ու կայծակը չողց մեր երկինքին վրայ ու մէկ հարուածով իսկ քնայնեց հայ ժողովուրդին զուեղեղ ծաղիկները:

Երկի զած յոռութեամբ եւ խոր յարգանքով պէտք է մօտենանք մեռնաւատակներու անթաղ սփռններուն, կատարելու համար մեր արքային ու խոր:

Ահա սակ տողանցքը անոնց մեր աչքերուն առջև կը պատկերանայ, երեսփոխան, լրագրող, ուսուցիչ, յեղափոխական գործիչ, կղերական ու աշխարհական, լուսաշող փառանքներն են ընտանաւորն Ալեւնէին, ցեղեկը Չարգարեանը, Պերճաբոս Չօրապո ռ՞ր մէկը ճաճաբոս անոնց շարանէն, ան Արդողգէսը, Ռ. Սեւակը, Դ. Վարուժանը ու Սիւսանթօն:

Ո՛ր կը հանգչին արեւօք միլիոն մը նահատակներու սփռնները, որպէս զի օր մը կարենանք փոխադրել անոնց նշխարները ազատագրուած հայրենիքի մէկ անկիւնը, որոնք տարիներով այդ արշալոյսին համար տընեցան:

Եւ չգիտենք թէ անոնցմէ իւրաքանչիւրը ի՞նչ բաղձանք ունեցաւ այն զարհուրելի ողբին, երբ զահիրներ իրենց արեւանակները գուկներ բարձր ուցին անմեղներու վրայ: Պէտք է լսենք մեր սեռերէնրու Անդրիթիմեան աղագակը, որ կը յանձնարարէ քայլ ալ ճամբայն, ուրիշ քայլեր իրենք, պառն բայց ազնիւ ճամբայն, հասնելու համար մեր ժողովուրդի սղատու թեան և անկախութեան:

Ապրիլեան եղեռնի տարեդարձին ստիճի մեր Երեւանական ողբերն ու լացերը բաւական չեն՝ մեր պարտքը կատարելու հանդէպ միլիոն մը նահատակներուն: Այլ պէտք է պահպանել հայութիւնը, որուն համար զոհուեցաւ հայ ընտանին:

Մեր սչքերով տեսնեք նաև Ապրիլեան եղեռնի մէջ ձգած 50.000 նոց ղրբերու հեկայական բանակը, որոնք հասակ չեն եղին անսպասի աւազներու վրայ, ձորերու մէջ, և առաջադի, թշուառութեան քոտով կանգն ու համայնաբ խորչակներն մազապոլմ, այսօր անոնք հաւատարմ կտակարարներ կը հնդիսան ան իրենց ճնողքներուն:

Նոր սերունդին կը մնայ քայլ աչքերով Ապրիլեան մատարականները զսղափայրի գործունէութեան այն ճամբայն, ուրիշ խիզախաբար քայլեր իրենք:

Ապրիլեան եղեռնէն վերջ, ջանաւք ըլլալ հաւատարմ նետաղողներ մեր բիւրատոր հետաւորներուն: «Այսօր չարիքի մոռանան մեր ողբի, բող որդ աշխարհ հայուն կարգայ նախախնի» Ո՛չ միայն նախախնի պէտք է կարգայ բովանդակ աշխարհ հայուն, այլև անէ՛ծք նոյն իսկ, եթէ մէկ միլիոն ընտանիներու արիւնը չարեցներն:

Նոր յաղթանակը կ'սպասէ մեզի: Զինամիտ կրկին անգամ ըլլալով ինչք մեր հայրենիքը մեզմէ, ու այդ օրերուն էր որ հայ երկնակամարը միջանցեալ:

Միացեալ Անկախ Հայաստանի զազափարը այսօր զարձած է պահանջ և պատգամ մեր բոլորին սրտերուն վրայ: Ու կը մնայ սեծագոյն իտէյը և այդ ճամբուն վրայ ի զին մեծ զոհողութիւններու պիտի ետ առնուի թշնամիներ մեր արդար իրաւունքը:

Նոր սերունդը՝ գիտակից, խիզախ ու շարժալ, գիտէ յանուն ցեղի ազատագրութեան ինկածներու կտակը շարունակել ու գիտէ նաև առաջ բերել անկախութեան արշալոյսը, վերաբեր ծիպեցնելու համար հայ գրօշ, պիտիտ Մասիսի բարձրագիւր գագաթին վրայ:

Յարգանք և վեր համարող մըտքի մեծ արիւններու նշխարներուն: Հ. ԱՐՄԷՆ

ԱՆԻՇԵԱՆ ԱՊՐԻԸ

Վաս եր օրը եւ սեւ պատած մեր ճամբան: Միլիոն մը անմեղ ժողովուրդի ապրելու իրաւունքը՝ յանձնուած էր երկրի չորս հովիտուն. սօթն ու զուր, սովն ու անցաղար խնդրեց իբր անողութեան խնդրեց ծուկն կուգայ իւր մէկ միլիոն մեռնակներու անցանքը: Բարեցած, անգոյ կը բնորիւր ինչպէս անգոյ մարդոց խնդրեցները:

Ճամբաներու երկայնքը, ձորերու յասակ պերը, անպատկերուն անձայրածիք արտաբերեցներ լեցուն լեցուն էր նորափրիք Հայ հրաւակեթ կեանքերու ապականած կերպարաններով:

Ակնբարքի մը մէջ մահուան մանգալը անգործն հնձեց մեր ժողովուրդի այնքան զուրուրակ մատուցական ունակները որ մեր սերունդի բնուած մայրութիւնը: Անու երկիւնքերու մէջ, սովաւար ու ծարաւ, Բարեւ ու քստակներու վրային յայտնութեան գողողացած սարուցան մեր մէկ միլիոն սրահաթուրներ, առանց խորութեան, ծիւ ու մահուկ, հարս ու աղիկ, միջնուրովայնի անմեղ երկայնքը: Վերջապէս մեր սովալը յաջողած էր այդ օրեր գործադիր իր դարեւր մայրընոր սեղանքը, Հայ ցեղի ծաղիկը բնագոյնը ուրախի արարքը:

Մակայն ինչփոյք երբ արեւն այսօր զառնութեան բովիւ արժանուած

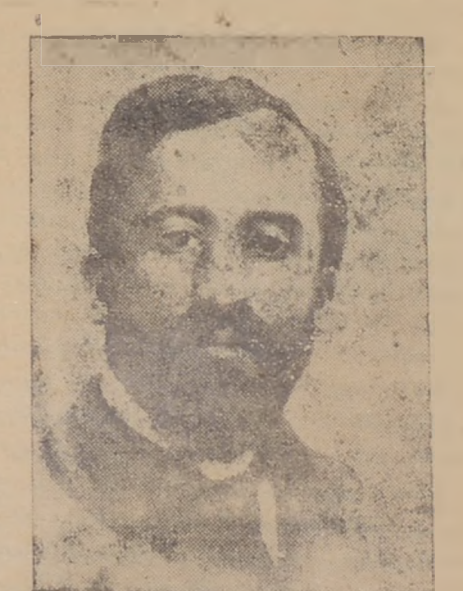
ու միլիոն մը անմեղ նահատակներու մահու արիւնքն ծած ու ծաղկած սերունդի հոգիին խոր սպակեց կապի հաւաքը Սեծ Իսխակն եւ անկախութի Ուխտ անմեղ թողուցած Սուրբ կապիկն:

Այսօր սուգի ու վերապումի օր. սալաւորի չորս ձագերէն ցիւ ու ցան անբողջեց մը երկիւրաւորութեամբ ծուկն կուգայ իւր մէկ միլիոն մեռնակներու անցանքը: Բարեցած, անգոյ կը բնորիւր ինչպէս անգոյ մարդոց խնդրեցները:

Ճամբաներու երկայնքը, ձորերու յասակ պերը, անպատկերուն անձայրածիք արտաբերեցներ լեցուն լեցուն էր նորափրիք Հայ հրաւակեթ կեանքերու ապականած կերպարաններով:

Ակնբարքի մը մէջ մահուան մանգալը անգործն հնձեց մեր ժողովուրդի այնքան զուրուրակ մատուցական ունակները որ մեր սերունդի բնուած մայրութիւնը: Անու երկիւնքերու մէջ, սովաւար ու ծարաւ, Բարեւ ու քստակներու վրային յայտնութեան գողողացած սարուցան մեր մէկ միլիոն սրահաթուրներ, առանց խորութեան, ծիւ ու մահուկ, հարս ու աղիկ, միջնուրովայնի անմեղ երկայնքը: Վերջապէս մեր սովալը յաջողած էր այդ օրեր գործադիր իր դարեւր մայրընոր սեղանքը, Հայ ցեղի ծաղիկը բնագոյնը ուրախի արարքը:

Մակայն ինչփոյք երբ արեւն այսօր զառնութեան բովիւ արժանուած

ՏՕԹԹ. ՊԷՆԷԷ

ՎՈՒՍԱՆԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՍԳԱՏՕՆ

Այսօր կհատի սուսց ժամը 10-ին

ԿՐԱՆ ԹԵԱԹՐԻ

ընդարձակ սրահին մէջ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՄՈՒԱԾ Չ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՔ. ՓՈՒԱՆՈՐԳ ԳԵՐ. ԿԱՐՕԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

Պիտի ըլլան բանխաութիւններ. երգեր, արտասանութիւններ, նուագ. մենեթք:

Հայրենակիցներ, եկէք մատուցելու ձեր յարգանքի տուրքը մեր բուրբ բերրոց նահատակաց.

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

ՃԱՐՈՆ ԿԸ ԽՈՐՀԻ ԱՐԴԵՐՔ ՔԱՇՈՒԻ ԼԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՅՆԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ

Քոնիօ.— Երէկ օր 1966-րդ տրուան լուրը հասա Քոնիօ, Արսափին Գործոց նախարարութեան բարձրաստիճան պատգոններէն մէկը յայտարարեց թէ այն տրուումը անընդունելի է ձաբոնի համար:

Միւս կողմէ, յայտարարութիւններ եղած են օտար մամուլին որոնց համաձայն Ազգերու Կազմակերպութեան պնդումը կրնար առայ բերել ժրճելի հասաստութիւններէն ձաբոնի բաւոյրը:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՊՈՂԸ

ժընկ՛ւ.— Զինաթափութեան ընդհ. Յանձնաժողովը խորհրդակցեցաւ քանակային սահմանափակումի, որակային սահմանափակումի եւ կարգ մը ռազմանիւթերու արգելիքի համաձայն կերպով գործադրութեան դրուելուն օուրջ: Սըր ձօն միայն անգործ թանաձեւ մը ներկայացուց որը կըսէ թէ խորհրդաժողովը սկզբունքով կընդունի որակային զինաթափութիւն:

Սըր ձօն միայնը սեակցութիւն մ'ունեցաւ պրն. Բօլ Պօնֆուրի հետ որը իրեն յայտնեց թէ ժամանակակից պատերազմները չէր կրնար ընդունիլ Բիթանակական բանաձեւը:

Պրն. Քարսիէօ պիտի ընկերակցայ

Բրիտանական վարչապետին

Փարիզ.— Հակառակ մտածումի, պրն. Քարսիէօ որոնց ժընկեւերը պրն. Մաթեօնային հետ, եւ ասիական հակառակ ընտանական պայմարի գոյութեան: Այս ժէպը յարգանք կը բերէ:

ՍԱՆՉՈՒՐԻԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

Ճարտնական պատերազմ. նախարարի հետրումը

Քոնիօ.— Ընդգծելով այն իրողութիւնը թէ Մարտագոյն—Արեւելի մէջ խաղաղութիւնը չպիտի տրեւի առանց ռուս—ճարտնական բարեկամական յարաբերութեան, պատերազմ. նախարարը ծանուցագիր մը հարգեց Սաւոնին որով վճարակներ կը հերձէ Արեւելի Ռուսերու գրգռումով առայ եկած ճարտնական զինուորական յարձակումի մը վերաբերեալ օովիէթական արձագանքները:

Այն արձագանքները որոնց համաձայն ճարտնական բանակը և Սպիտակ Ռուսերը կը գործեն համախորհուրդ կերպով որակուած են իրր անձուանակուութիւն: Կը յայտնուի թէ ճարտնական բանակը գործածած չէ երբեք սպիտակ առսերը կամ օզնած անոնց: (Ռ. Գ.)

Քոնիօ.— Արեւել. Զինաթափութեան երկաթուղին պաշտօնեաներու ընդհ. գործադրութիւնը կը շարունակուի Արեւելի սովորական է գոր. Քաթիսի զօրաբանութիւնը ղէպի հարաւ մեկնեցաւ, համաձայն որոշուած ծրագրին:

Մամուլը անդամներուն հետ ունեցած տեսակցութեան մը մէջ, պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ նոր օզնական ուժերու Մանչեսթրի յարձակումը կրնար անհրաժեշտ դառնալ եթէ կացութիւնը աւելի վատթարանայ: Կը կարծուի թէ նախարարը ակնարկութիւն կ'ընէր աւազակներու կողմէ ստեղծուած կացութեան քան թէ սովիէթներու հետ գոյութիւն ունեցող յարաբերութեանց: (Ռ. Գ.)

Պ. Հիւսսան Զինաստանի եւ Ճարտնակ

Անրկայանցիկներուն կը յանձնէ 19րդ որոշումը ժընկ՛ւ.— Պ. Հիւսսան Զինաստանի և Ճարտնակ ներկայացուցիչներու յանձնած է 1966-րդ որոշումը ընտրելով:

Ճարտնական պատերազմական հետ յարաբերութիւն ունեցող ընտանականները չեն ծածկեր թէ Ճարտնակ առարկութիւն պիտի յարուցանէ օոյն որոշման մէջ երկու կէտին մասին, զոր օրինակ, Արդ յօդուածին մասին որը կը տրուած թէ խառն մասնախումբը մեծամասնութեամբ պիտի կրնար որոշել պարտութիւնը:

Յոյժ կարեւոր հնուրիւններ կը գտնուին

Կիզիյի մէջ

Գաւիթէ.— Տեղեկութիւն կը տրուի թէ Պօթձօնի Հարվըրդ համալսարանին կողմէ զրկուած հնարագիտական միտինը կարեւոր գիւտ մը ըրած է Կիզիյի մէջ: Սոյն միտինը երեան հանրէ է Մէնէֆրիա թագուհիի գաղտնի գերեզմանը կամ թագաւորը: Այս թագուհին կ'իյնէր Մէնէֆրիայի և մայր երկրորդ բուրբը չինոզ իտ. ֆուչի (սէֆրէն): Թագաւորի ներքը, հնախօսները գտած են ոսկեպատ փայտէ չինուած և իր նոսախափ երկայնութիւն, եօթը ոտնաչափ լայնութիւն և հինգ ոտնաչափ բարձրութիւն ունեցող շքեղ ոսկեակ մը որը թագուհիին կը ծառայէր եղբոր իբրեւ ննջանոց: Այս կտորին վրայ բանուած գործը կը ներկայացնէ կատարեալ արուեստ մը: Դրան փեղկերուն վրայ կան արձանագրութիւններ որոնք կը յիշատակեն Մէնէֆրիայի անունը և օրագրութիւնը:

Հնախօսները գտած են նաև ճերմակ վարագոյններ որոնք կարուած են խիստ մանր քրօշներու միջոցաւ: Թագուհիին «Սօֆան» (քաղցոց) կը գտնուէր սենեակին մէջ: Այս քաղցոցը չինուած է ոսկեպատ գեղեցիկ փայտէ մը: Անոր քով կար աթոռ մը որը ամբողջապէս բանուած է ոսկեթելով թելակերպով: Գտնուած միւս առարկաներուն մէջ պէտք է յիշել տուփ մը որը լիցուն էր պարանոցներու հաւաքածոյով մը: Պէտք է յիշել նաև թագուհիին մասապարաններու հաւաքածոյով մը: Պէտք է յիշել նաև թագուհիին մասապարաններու վրան կան ոսկեգծ գեղեցիկ արձանագրութիւններ, այլաթիւթայ նոցը որուն վրան կան ոսկեգծ գեղեցիկ արձանագրութիւններ, այլաթիւթայ մէջը լայնաթիւթ եօթը փոքրիկ տուփի պարանոցով սնունդ մը: Իւրաքանչիւր մէջը լայնաթիւթ եօթը փոքրիկ տուփի պարանոցով սնունդ մը: Իւրաքանչիւր տուփին մէջ կը գտնուէր տարբեր անուշաւտութիւն մը որոնց անունները զբոսուած են աւսփերու վրայ:

Այս եզակի հաւաքածոն խնամքով փոխադրուեցաւ Թանգարան ուր մտաօրերն պիտի ցուցադրուի հասարակութեան համար:

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն Լ ՈՒՐ Ե Ր

ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ Լ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ԱԿՏԻՆԵՐԸ ՊԵՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ ՊԱՂՏԱՏԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ ԶՈՐՍ ՃԱՄԲՈՐՆԵՐ ԿԸ ՄԵՆՆԻՆ

Փոթորիկը օտարակալեցաւ հիմնադրութիւնը և զիջեցաւ մինչեւ ուրբաք առաւօտ: Ներքին մէջ երեք պարագներ քանդուեցան եւ Սօզազ Պար բաղնիք մէջ չորս օգնիչներ վնասուեցան: Հայկական հիւղաւանին մէջ ալ կարգ մը օգնիչներ վնասուեցան:

Սրբազորական նախարարութեան կողմէ Սոջազի համրուել վրայ սեղուած ծառերէն օտարը հոգի զուր հանեց, Մովսէս վրայ մեծ վնասներ եղան, Նաւահանգիսի վերի մասին մէջ շուրջ վնասներ պատճառեց սրբազորներուն: Քանի մը քանակներ զուրս ենթուեցան, իրացցի վարիչ մը որ երեք կէս Պապօսէն Պիլոսը, հետեւեալ կը պատճառէ:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան մօտակայ պահակասուր, ուրկէ ալ Պապօսէն:

Չարեգաբի առաւօտ Քի Ապիսի կողմերը, Բարպակն երեսուն հիլոսեր հետ, օտարը 425 թիւ Քրիմաճառի պակասող ինքնաօր մը որ փոթորիկէն կը օտարուէր եւ վնասէր մէջ եր. չի կրցանք անոր օգնութեան փութալ, որովհետեւ սասնիկ հոգ կը փչէր եւ աւազները կը գոցէին մեր այնքը: Փոթորիկը անգամ մը այնքան սասնիկ եկաւ որ, ինքնաօր վերջուց օղի մէջ էր գեթիկ գարգաւ չորս քանդուողներ իսկոյն մեռան: Վերջը անոնց մարմինները փոխադրուեցան

